

Systematic explanation of the defense thought of the Supreme Commander of the Supreme Forces in the officer academies of the Armed Forces of the Republic of Iran
Mohamad Mehdi Maleki Karam Abad¹ | Hossein Mahdian² | Jalal Torkashvand³ | Sajjad Farhang⁴

1. Corresponding Author Department of Economics and accounting, Faculty of Management and Military Science, Imam Ali Military University, Tehran, Iran. E-mail: mehdi_maleki15@yahoo.com
- 2., Department of Management, Imam Ali Military University, Tehran, Iran. E-mail: hmahdian58@gmail.com
3. Department of Management, Imam Ali Military University, Tehran, Iran. E-mail: jalaltorkashvand56@yahoo.com
4. Department of Management, Imam Ali Military University, Tehran, Iran. E-mail: farhangsajjad@yahoo.com

Article Info

ABSTRACT

Article type:

Research Article

Article history:

Received

2024/05 /21

Received in revised form

2024/09 /17

Accepted

2024/11 /12

Published online

2024/ 11/24

Keywords:

Supreme Commander of the

Armed Forces, Officers'

Universities, Defense Thought

Objective: The Supreme Leader's defense thought in the officer academies of the armed forces is a beacon of light that is the basis of military character, personality, and behavior, and how to ensure security, stability, and expand the country's defense authority. It illuminates the path of jihad and the fight against global tyranny and arrogance, and paves the way for movement toward a new Islamic civilization.

Methodology: The present study, titled "Compiling the Defense Thought System of the Supreme Commander of the Supreme Forces " with a focus on officer universities, was conducted using a qualitative method (data-based).

Findings: The collected data includes statements and defense letters of the Supreme Commander of the Armed Forces in officer universities from 1368 to 1399. In this regard, researchers have been able to read the text of 59 statements of His Excellency in officer universities with a defense approach.

Originality: The data has been analyzed in accordance with the data-driven technique in three main parts: 1) Coding of the output data; 2) Axial coding of the data; 3) Selective coding of the data. After going through the three stages of coding of propositions (160), concepts (66 concepts) and categories (6 main categories), the final statistics and model of the defense thought of the Supreme Leader in the officer academies of the Armed Forces of the Islamic Republic Iran have been presented.

Cite this article: Maleki, M;Mahdian.H;Torkashvand,J. & Farhang, S, (2024). Population youth and economic development Systematic explanation of the defense thought of the Supreme Commander of the Supreme Forces in the officer academies of the Armed Forces of the Republic of Iran, *Management of Defense Human Capital*
DOI: 10.22034/JDHCM.2024.2045218.1124

Publisher: AJA Imam Ali Military University

تبیین نظام‌مند اندیشه دفاعی مقام معظم فرماندهی کل

قوا (حفظه الله تعالی) در دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح ج.ا.ایران

محمد مهدی ملکی کرم آباد^۱ | حسین مهدیان^۲ | جلال ترکاشوند^۳ | سجاد فرهنگ^۴

۱. نویسنده مسئول، گروه مدیریت، دانشکده فرماندهی و مدیریت، دانشگاه امام علی، تهران، ایران، رایانامه: mehdi_maleki15@yahoo.com

۲. گروه دروس عمومی، دانشکده علوم پایه، دانشگاه امام علی، تهران، ایران، رایانامه: hmahdian58@gmail.com

۳. گروه مدیریت، گروه علوم سیاسی، دانشکده علوم پایه، دانشگاه امام علی، تهران، ایران، رایانامه: jalaltorkashvand56@yahoo.com

۴. گروه علوم اجتماعی، دانشکده فرماندهی و مدیریت، دانشگاه امام علی، تهران، ایران، رایانامه: farhangsajjad@yahoo.com

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۵/۰۷

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۸/۲۲

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۸/۲۸

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۰۹/۱۸

کلیدواژه‌ها:

مقام معظم

فرماندهی کل قوا

(مدظله)،

دانشگاه‌های

افسری، اندیشه

دفاعی

زمینه و هدف: اندیشه دفاعی مقام معظم رهبری (حفظه ا.) در دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح چراغ راهی است که اساس منش، شخصیت و رفتار نظامی و چگونگی تأمین امنیت، استواری و گسترش اقتدار دفاعی کشور بوده و روشن‌کننده مسیر جهاد و مبارزه با استبداد و استکبار جهانی و بستر ساز حرکت به سمت تمدن نوین اسلامی است.

روش پژوهش: پژوهش حاضر با عنوان تدوین منظومه اندیشه دفاعی مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله) با محوریت دانشگاه‌های افسری با روش کیفی (داده بنیاد) صورت گرفته است. **یافته‌ها:** داده‌های احصا شده، بیانات و مکتوبات دفاعی مقام معظم فرماندهی کل قوا (حفظه ا.) در دانشگاه‌های افسری از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۹ است که محققین در این راستا توانسته‌اند متن ۵۹ مورد بیانات معظم له در دانشگاه‌های افسری با رویکرد دفاعی مورد خوانش قرار دهند.

نتیجه‌گیری: داده‌ها منطبق بر تکنیک داده بنیاد در سه بخش اصلی: (۱) کدگذاری باز داده‌ها؛ (۲) کدگذاری محوری داده‌ها؛ (۳) کدگذاری گزینشی (انتخابی) داده‌ها مورد تحلیل قرار گرفته است. پس از طی مراحل سه‌گانه کدگذاری گزاره‌ها (۱۶۰) مفاهیم (تعداد ۶۶ مفهوم) و مقوله‌ها (تعداد ۶ مقوله اصلی) احصاء و مدل نهایی اندیشه دفاعی مقام معظم له در دانشگاه‌های افسری

استناد: ملکی کرم آباد، محمد مهدی؛ مهدیان، حسین؛ ترکاشوند، جلال، فرهنگ، سجاد (۱۴۰۳). تبیین نظام‌مند اندیشه دفاعی مقام معظم فرماندهی کل قوا (حفظه الله تعالی) در دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح ج.ا.ایران. مدیریت سرمایه انسانی دفاعی.

DOI: 10.22034/JDHCM.2024.2045218.1124

ناشر: دانشگاه افسری امام علی (ع)

مقدمه

نقش دانشگاه‌ها در عصر جهانی شدن، با توجه به مسئولیت‌های جدیدی که در قبال جامعه و توسعه اجتماعی و اقتصادی آن و بازار آموزشی دارند، دگرگون شده است. می‌توان گفت تحولات اساسی عصر ما در عرصه دانشگاه‌ها شکل می‌گیرد، این تحولات ابتدا از محیط اجتماعی آغاز شده، سپس نظام تولید دانش را دستخوش تحول کرده و در نهایت ساختار و محتوای دانشگاه‌ها را متحول می‌کند. دانش و فناوری تولید شده در دانشگاه، صرف‌نظر از تجاری یا غیرتجاری بودن آن، به شکل‌های گوناگون قابل انتقال به صنعت و سازمان‌های بخش خصوصی و عمومی است. بزمن (۲۰۰۰) هشت راه ارتباطی گوناگون را برای فراگرد انتقال فناوری معرفی کرده است (۱) مقاله‌ها و نوشته‌های منتشر شده، (۲) حق اختراع‌ها، (۳) امتیازهای واگذار شده برای بهره‌برداری از دارایی‌های فکری، (۴) جذب فناوری، (۵) روش‌های غیررسمی، (۶) مبادله نیروی انسانی، (۷) ارائه فناوری در محل، (۸) ایجاد شرکت‌های زایشی (بزمن، ۲۰۰۰).

مقام معظم رهبری (حفظه...) در چند سال اخیر تأکید بر مقوله تجاری‌سازی و ارتباط بین صنعت و دانشگاه دارد. معظم له عنوان می‌نماید با عنایت به وجود مسائل فراوان در زمینه اقتصاد، لازم است که دانشگاه‌ها به حل مسائل صلی اقتصادی بپردازند و همچنین می‌توانند با دستگاه‌های تولیدی همکاری لازم را داشته تا هم‌افزایی صورت و به پیشرفت تحقیقات دانشگاهی کمک نماید که در زمینه تعامل بین دستگاه‌های دولتی و دانشگاه‌ها، بخش صنایع دفاعی همکاری بسیاری خوبی با دانشگاه‌ها دارد و دیگر دستگاه‌های دولتی همکاری مناسبی را ندارند (بیانات در جمع نخبگان، ۱۳۹۷/۰۷/۲۵).

با توجه به اهمیت مقوله اندیشه دفاعی در سرنوشت مادی و معنوی کشور و همچنین به دلیل تحولات گوناگون در سطح نظام بین‌المللی و تنوع در محیط‌های تعاملی و همچنین گوناگونی تهدیدات، تلاش‌های زیادی برای به‌کارگیری اندیشه‌های دفاعی فرماندهی کل قوا به‌عنوان صاحب‌نظر شاخص دفاعی کشور صورت گرفته است.

اما علی‌رغم تلاش‌های صورت گرفته (پیاده‌سازی با روش تحلیل محتوا، برگزاری چندین دور همایش و...)، بازهم زمینه‌ای فراهم نیامده تا بتوان از بیانات و اندیشه‌های رهبری نظام، بهره‌مندی صحیح و مناسبی به عمل آورد. به‌گونه‌ای که غالب کارهای صورت گرفته با رویکردی سطحی و گزینشی، فاقد "نظام‌مندی" بوده و از "هدفمندی" لازم برای گفتمان سازی و پیاده‌سازی برخوردار نیست.

این در حالی است که تلاش برای بیان مفاهیم و مؤلفه‌ها و الگوسازی از اندیشه‌های دفاعی رهبری معظم انقلاب، نیازمند آشنایی و شناخت کامل با این اندیشه‌ها بوده و برای تبلیغ و تشریح و به‌کارگیری اندیشه‌های دفاعی معظم له، بایستی بتوان آن‌ها را در قالب یک روش علمی مناسب به‌صورت "نظام‌مند" و "هدفمند" تبیین و تدوین نمود.

از این‌رو مسئله اصلی این پژوهش به‌کارگیری روشی مناسب برای تبیین و تدوین "نظام‌مند" و "هدفمند" اندیشه‌های دفاعی مقام معظم رهبری (مدظله) با موضوع دانشگاه‌های افسری و دانشجویان آن است. در همین راستا این پژوهش با مدنظر قرار دادن مسئله فوق در پی شناسایی و استخراج مفاهیم برجسته و تعیین مقوله‌های اصلی اندیشه فرماندهی معظم کل قوا (مدظله) برای طراحی الگوی "نظام‌مند" در خصوص دفاع در دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح ج.ا.ایران هست. هدف این پژوهش: طراحی الگوی "نظام‌مند" منظومه اندیشه دفاعی مقام معظم فرماندهی کل قوا (حفظه‌الله تعالی) با محوریت دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

اندیشه دفاعی

اندیشه دفاعی در تعریف عام به معنای هرگونه تفکر درباره امری و در تعریف خاص به معنای هرگونه اندیشه منسجم، دارای چهارچوب نظری، اصولی و مستدل و بااهمیت در اموری است (جمشیدی، ۱۳۸۳: ۲۹-۲۸). اندیشه دفاعی نوعی دوراندیشی، آینده‌نگری و روشن‌بینی عمیق است که در قالب طرح‌ها و برنامه‌های دقیق راهبردی موجب تأمین منافع ملی کشور در زمینه‌های مختلف در حال و آینده می‌شود (مراد پیری، ۱۳۹۱: ۴۴)

اندیشه دفاعی مانند هر اندیشه‌ای از چند جزء کلی تشکیل شده است که بدون آن‌ها اندیشه‌ای شکل نمی‌گیرد. شناخت این عناصر به فهم ما نسبت به مفهوم "اندیشه" در آرا و نظر دیگران کمک شایانی می‌کند. این عناصر عبارت‌اند از:

۱- ایده‌های بنیادین؛ این ایده‌ها به لحاظ ماهیت، ناپایدار نبوده و ماندگار هستند. در واقع این ایده‌ها هستند که دلایل تغییر رهنامه‌ها را توضیح می‌دهند. ایده‌ها نقش مهمی در تعیین رفتار هر نهاد یا سازمان پیچیده‌ای ایفا می‌کنند.

۲- اصول؛ اصل، مفهومی است که تمام یا قسمتی از یک نظریه، ایدئولوژی و... بر آن ابتناء یافته باشد، به گونه‌ای که اگر اصل نقض شود و یا از بین برود، موجودیت آن نظریه یا ایدئولوژی با خطر مواجه می‌شود. چهار رکن عمده و عنصر اساسی اندیشه نظامی عبارت‌اند از: مبانی نظری و عقیدتی، آرا و تفکرات نخبگان، تجارب نظامی و تحولات سیاسی و نظامی (رشید زاده، ۱۳۹۳: ۲۳). نظر به اهمیت و جایگاه اندیشه نظامی، این اندیشه نیز باید دارای اصولی باشد تا بتواند از کارکرد لازم برخوردار باشد که مهم‌ترین این اصول عبارت‌اند از: اندیشه نظامی باید مبتنی بر قالب‌های فکری باشد، اندیشه نظامی باید مبتنی بر خلاقیت ذهنی باشد، اندیشه نظامی باید کاربردی باشد، اندیشه نظامی باید متناسب باشد (جعفری، ۱۳۹۵: ۳۹-۳۴).

۳- نظام‌مند بودن؛ هر اندیشه‌ای باید نظام‌مند باشد. به عبارت دیگر، اجزای هر نظام اندیشگی باید به لحاظ ماهیت و کارکرد دارای سازگاری باشند (جعفری، ۱۳۹۵: ۳۹-۳۴). اندیشه‌های دفاعی دستاوردهای بسیار ارزشمندی دارد و در اصل هدایت‌گر و راه‌های اصلی ایدئولوژی و علم نظامی است که بر اساس آن سیاست دفاعی یک کشور شکل می‌گیرد. از منظر بسیاری از اندیشمندان نظامی، سیاست دفاعی، تدابیر، رهنمودها و خط‌مشی‌های تدوین شده برای تأمین اهداف ملی است.

در یک جمع‌بندی، کارکردهای اندیشه دفاعی را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد:

الف) دستاوردهای اولیه اندیشه دفاعی، شامل (ایدئولوژی، فلسفه و علم دفاعی)؛

ب) دستاوردهای ثانویه که در اصل حوزه کاربردی اندیشه دفاعی را مشخص می‌کند. شامل (حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نظامی)؛

ج) دستاوردهای نهایی اندیشه دفاعی که شامل سیاست دفاعی یک کشور خواهد بود که ساختار و سازمان دفاعی کشور، راهبردهای دفاعی، تسلیحاتی، بودجه‌ای و نوع روابط با قدرت نظامی، سیاسی و غیره را بیان می‌کند (مراد پیری، ۱۳۹۱: ۴۶).

با بررسی‌های صورت گرفته مشخص گردید در خصوص اندیشه فرمانده معظم کل قوا، کارهای متعددی صورت گرفته است:

خیرگو (۱۳۹۵) با استفاده از راهبرد نظریه داده بنیاد، به مفهوم‌سازی فرماندهی مطلوب از منظر مقام معظم رهبری پرداخت. نتایج کیفی پژوهش وی مبین آن است که ویژگی‌های ارزشی فرماندهی موجب ایجاد احساس میهن‌دوستی و تقویت روحیه دفاعی می‌شود که با مشارکت عوامل زمینه‌ای و شرایط مداخله‌گر سازمانی، مقوله ایجاد اعتماد و روحیه اطاعت‌پذیری را تقویت کرده و منجر به ارتقای قدرت نظامی آجا می‌شود (خیرگو، ۱۳۹۵).

رشید و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی به تدوین راهبردهای نظامی دفاع همه‌جانبه در برابر جنگ احتمالی آینده با رویکرد گفتمانی پرداختند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که بسیج منابع و امکانات ملی، فراملی با بهره‌گیری از ظرفیت‌های ملی و فراملی و موقعیت ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی ج.ا.ا. به منظور افزایش و تقویت بنیه دفاعی و مقابله با تهدیدات همه‌جانبه دشمن تأثیر فوق‌العاده‌ی دارد یعنی بیشتر به دفاع همه‌جانبه که یکی از انواع دفاع هست پرداخته در حالی که پژوهش حاضر جنبه عمومی داشته و کلیت مباحث مطرح در دکترا دفاعی کشور با توجه به منظومه گفتمانی مقام معظم رهبری در این خصوص را بحث می‌کند (رشید و همکاران، ۱۳۹۶). مراد پیری (۱۳۹۵) در پژوهشی به تبیین اصول و مؤلفه‌های الگوی دفاعی-امنیتی جمهوری اسلامی ایران از دیدگاه اسلام پرداختند و دریافتند که داشتن استراتژی دفاعی-امنیتی را وسیله‌ای در تحکیم و حفظ ثغور سرزمین و حفظ منافع ملی دانسته و اینکه مسئولین بخش‌های اجرایی می‌بایست در

اصلاح اهل و عمران بلاد مسئولیت خود را همگام با برنامه این مهم که بنای حفظ شئون و ثغور اسلامی است ایفا نمایند دانسته است (مراد پیری، ۱۳۹۵).

خراسانی و زکی پور (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی اندیشه دفاعی مقام معظم رهبری در خصوص نیروهای مسلح پرداختند آن‌ها دریافتند که اندیشه نظامی بیانگر جهان‌بینی و اعتقاداتی است که اساس عمل فردی، همگرایی و مشارکت اجتماعی و هم‌افزایی سازمانی را در جامعه نیروهای مسلح تشکیل می‌دهد. همچنین نقش فرماندهی و اندیشه مربوط به آن جزو اهم موارد هم در نیروهای مسلح است. درحالی‌که سخنی در مورد ارائه مدل برای استراتژی دفاعی کشور نمی‌گوید اما مقاله حاضر علاوه بر کنکاش در اندیشه دفاعی مقام معظم رهبری مدلی را برای راهبرد دفاعی نیروهای مسلح نیز ارائه می‌نماید (خراسانی و زکی پور، ۱۳۹۶).

خیرگو و عباس‌زاده (۱۳۹۹) در پژوهشی به ارائه الگوی فرماندهی و مدیریت در سازمان‌های دفاعی از منظر امام علی (ع) پرداختند. ویژگی‌های فرماندهان بر اساس بیانات امام علی (ع) عبارت‌اند از منش فرماندهی، اخلاق نظامی، معیارهای شخصیتی، گزینش نظامیان، حقوق حاکم بر نظامیان، شیوه جنگاوری، رهبری نیروها، گزینش فرماندهان، حقوق نظامیان بر حاکم هست (خیرگو و عباس‌زاده، ۱۳۹۹).

درمجموع، بررسی ادبیات و پیشینه موضوع بیانگر این است که پژوهش حاضر در موارد زیر با تحقیقات قبل از خود متمایز است: تاکنون پژوهشی که هم از نظر موضوعی و هم از نظر چارچوب نظری با موضوع و چارچوب این پژوهش کار شده باشد یافت نشد؛ برخی از پژوهش‌ها فقط به مباحث نظری پرداخته شده؛ برخی دیگر علاوه بر چارچوب نظری وارد مباحث مصداقی شده‌اند اما با موضوع این پژوهش متفاوت هستند. عده‌ای از تحقیقات انجام شده هم که روی اندیشه مقام معظم رهبری کار کرده‌اند از نظر روش‌شناسی با این پژوهش متمایز هستند. در نهایت می‌توان گفت پژوهش حاضر به‌صورت خاص در پی طراحی مدل و الگوی نظام‌مند اندیشه مقام معظم رهبری در خصوص دانشگاه‌های افسری

نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران است که تاکنون سابقه‌ای مشابه آن یافت نشده است.

روش‌شناسی تحقیق

روش تحقیق این پژوهش کیفی است؛ که در آن برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نظریه «داده بنیاد»^۱ استفاده می‌شود. این مطالعه از نظر هدف، اکتشافی و به دنبال ایجاد دانش و بصیرت و درک بهتر از پدیده مورد بررسی است. اجرای این پژوهش به منظور پاسخ به این سؤال صورت می‌پذیرد که مفاهیم شاخص و مقوله‌های اصلی و الگوی نظری اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله) در دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در خصوص دفاع کدامند؟

این پژوهش از نوع اکتشافی و استقرایی است و به صورت کیفی با روش داده بنیاد انجام می‌شود، اما در کلیت پژوهش موضوع دفاع در بیانات و اندیشه مقام معظم رهبری، مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد.

ابزار گردآوری داده‌های پژوهش حاضر، شامل فیش‌برداری (کتابخانه‌ای)، استفاده از مراجع و منابع و وبگاه‌های رسمی و معتبر بیانات مقام معظم رهبر در دانشگاه‌های افسری است که متن‌های مربوطه مورد خوانش قرار گرفته و از طریق سازمان‌دهی و ارتباط داده‌ها با یکدیگر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

روایی این پژوهش در دو بعد مد نظر قرار گرفته است. نخست اینکه اندیشه دفاعی رهبر معظم انقلاب در دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح به‌عنوان فرمانده کل قوا، از بالاترین درجه اعتبار برخوردار هست. ضمن اینکه مفاهیم، مقوله‌ها و در نهایت مدل ارائه شده پس از تبادل نظر با تعداد ۹ نفر از صاحب‌نظران در حوزه‌های مرتبط به دست آمده و دیدگاه‌های اصلاحی آن‌ها نیز اعمال گردیده است.

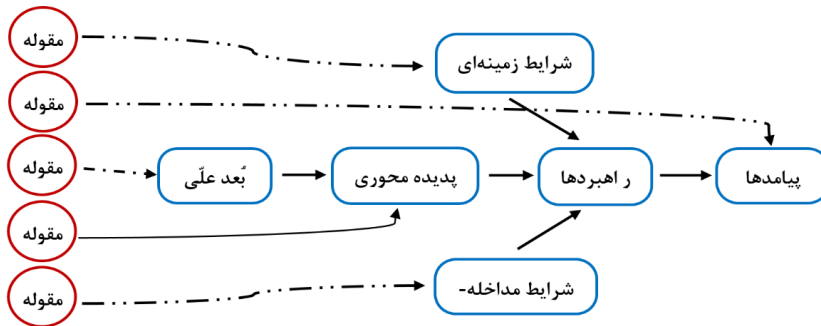
در خصوص پایایی نیز، هر سه گام ۱- کدگذاری باز، ۲- کدگذاری محوری و ۳- کدگذاری انتخابی متن خوانش شده بیانات، توسط سه نفر از پژوهشگران در مراحل مختلف کدگذاری، استخراج مفاهیم و احصاء مقوله‌ها صورت گرفته و نتایج به دست آمده با هم همپوشانی کاملی داشته است. لازم به ذکر است در استخراج و احصاء مفاهیم و مقوله‌های به دست آمده، دیدگاه تکمیلی ۶ نفر از صاحب‌نظران لحاظ گردیده است. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش روش داده بنیاد است. در همین راستا برای فرایند تجزیه و تحلیل و الگوسازی، سه گام صورت می‌گیرد:

۱- در گام اول (کدگذاری باز)؛ خواندن و مطالعه دقیق بیانات و اندیشه‌ها، فیش‌برداری مطالب و مفاهیم مهم و کدگذاری باز آن‌ها برای تعیین مفاهیم^۱ شاخص حاوی پیام صورت گرفته است. کاری که در این مرحله صورت گرفته بخشی از تحلیل است که با عنوان کدگذاری باز یا اولیه شناخته می‌شود و در آن مفاهیم اصلی و فرعی بیانات شناسایی شده است. در این مرحله ۱۶۰ مفهوم از طریق پرسیدن سؤالات و انجام مقایسه‌ها شناسایی و استخراج شده است.

۲- گام دوم (کدگذاری محوری)؛ بازخوانی و سؤال کردن درباره‌ی مؤلفه‌های شاخص، انجام مقایسه، فکر کردن و کدگذاری محوری و تعیین مقوله‌ها برای ترسیم و طراحی الگو است. در این مرحله از پژوهش حاضر تعداد ۶ مقوله اصلی احصاء شده است. در این مرحله با توجه به عناصر نظریه داده بنیاد (یعنی شرایط علی، پدیده محوری، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، پیامدها و راهبردها) پدیده محوری تعیین، ارتباط سایر عناصر با آن مشخص، و گزاره‌های حکمی (قضایا) پژوهش بیان گردیده است. گزاره‌های حکمی فرضیه‌هایی است که روابط بین مقوله‌ها و عناصر با پدیده محوری را در الگوی ارائه شده روشن می‌کنند (شکل ۲).

«شرایط علی»: مقوله‌هایی مربوط به شرایطی که بر مقوله محوری تأثیر می‌گذارند؛

«زمینه»: شرایط عامی که بر راهبردها تأثیر می‌گذارند؛
 «مقوله محوری» یک صورت ذهنی از پدیده‌ای که اساس فرآیند است؛
 «شرایط مداخله‌گر»: شرایط خاصی که بر راهبردهای تأثیر می‌گذارند؛
 «راهبردها»: کنش‌ها یا برهم‌کنش‌های خاصی که از پدیده محوری منتج می‌شود؛
 «پیامدها»: خروجی‌های حاصل از استخدام راهبردها (دانایی فر، امامی ۱۳۸۶، ۸۴).

شکل ۲: مدل پارادایمی کدگذاری محوری (کرسول ۲۰۰۵، ۴۰۱)

۳- گام سوم (کدگذاری انتخابی)؛ برای تفسیر و تبیین الگو و مدل استخراج شده است. در این سطح سعی شده است با کنار هم نهادن مقوله‌ها حول مقوله محوری، به‌عنوان مضمون اصلی یک روایت تئوریک برای پدیده ارائه‌شده و ضمن آن، حول و حوش این رشته اصلی، بین مفاهیم و مقوله‌ها، ارتباطی نظام‌مند ایجاد شود و مدل نظام‌مند ترسیم و ارائه گردیده است.

تحلیل یافته‌های پژوهش

مرحله اول: کدگذاری باز شامل (استخراج کدها و احصاء مفاهیم)

در این بخش از پژوهش در راستای اهداف پژوهش یعنی: «طراحی الگوی «نظام‌مند» اندیشه دفاعی مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله) در دانشگاه‌های افسری نیروهای

مسلح « به عنوان هدف نهایی اصلی پژوهش و عنوان اهداف مقدماتی و فرعی پژوهش یعنی:

۱- شناسایی و استخراج مفاهیم برجسته اندیشه دفاعی مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله) در دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح

۲- تعیین مقوله‌های اصلی اندیشه دفاعی مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله) در دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح؛ بیانات و مکتوبات فرماندهی معظم کل قوا (مدظله) از سال ۱۳۶۸ تا سال ۱۳۹۹ به صورتی هدفمند و نظام‌مند به گونه‌ای که بتوان عصاره بینش فرماندهی معظم کل قوا را استخراج، مفهوم‌سازی، مقوله‌سازی و سپس مدل‌پردازی نمود، مورد خوانش قرار گرفته است.

در همین راستا در مرحله اول در راستای کدگذاری باز اندیشه فرماندهی معظم کل قوا (مدظله) در خصوص دفاع با محوریت دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح، فیش‌برداری مطالب و کدگذاری باز آنها برای تعیین مفاهیم^۱ شاخص حاوی پیام صورت گرفته است. در این مرحله تعداد ۱۶۰ گزاره در قالب ۶۶ مفهوم استخراج گردیده است.

مرحله دوم: کدگذاری محوری

در این مرحله مقوله‌ها و مفاهیم اندیشه دفاعی فرماندهی معظم کل قوا (مدظله) احصاء گردیدند. ۶ اصلی اندیشه دفاعی فرماندهی معظم کل قوا (مدظله) عبارت‌اند از: مقوله شرایط علی، مقوله پدیده محوری، مقوله شرایط زمینه‌ای، مقوله شرایط مداخله‌گر، مقوله پیامدها و مقوله راهبردها

بر اساس روش تحقیق و تجزیه و تحلیل صورت گرفته در این پژوهش یافته‌های زیر حاصل گردیده است:

جدول (۱) مقوله شرایط زمینه‌ای

مقوله	مؤلفه	تعداد گزاره
عوامل زمينه‌ای	توان دفاعی	۱
	اراده دفاع	۱
	ارزش‌های اسلامی	۱
	آمادگی دفاعی	۱
	هویت ملی	۱
	ارزش دفاع از آرمان‌ها	۱
	آثار دفاع مقدس	۲
	وضعیت امنیت در کشور	۳

جدول (۲) عوامل مداخله‌گر

مقوله	مؤلفه	تعداد گزاره
عوامل مداخله‌گر	دشمن	۱
	سلحشوری	۱
	اقتدار	۲
	مجاهدت	۱
	قدرت دفاعی	۱
	ایجاد ناامنی توسط استکبار	۲
	امنیت اقتصادی	۲
	تلاش دشمن برای سلب امنیت	۴

جدول (۳) عوامل محوری

مقوله	مؤلفه	تعداد گزاره
مقوله محوری	متولیان امنیت (نیروی انتظامی)	۱۸
	متولیان دفاع (نیروهای مسلح)	۱۹
	نقش جوانان در ایجاد امنیت ملی	۳

جدول (۴) مقوله راهبردهای دفاع

مقوله	مؤلفه	تعداد گزاره
مقوله راهبردها	توسعه قدرت دفاعی	۴
	دفاع از آرمان‌ها	۱
	عزت ملی	۱
	تقویت نیروی دفاعی	۱
	هویت ملی	۱
	دولت مقاومت	۱
	لاک دفاعی	۱
	اقتدار	۱
	جمهوری اسلامی	۱

۱	توجه به امنیت اقتصادی	
۱	نقش ایمان در ایجاد امنیت	
۳	اهمیت امنیت	
۱	متولیان امنیت (همه دستگاه‌ها)	
۱	توجه به امنیت در انتخابات	
۱	دفاع مقدس ضامن امنیت ملی	
۱	نقش مردم در ایجاد امنیت	
۱	نقش جوانان در ایجاد امنیت ملی	

جدول (۵) نتایج

تعداد گزاره	مؤلفه	مقوله
۱	اقتدار نیروهای مسلح	نتایج
۱	توان ایستادگی	
۱	توان دفاع کردن	
۱	عزت ملی	
۱	هویت ملی	
۱	امنیت و سربلندی ملت ایران	
۱	آمدگی دفاعی	
۱	ایجاد امنیت در کشور	

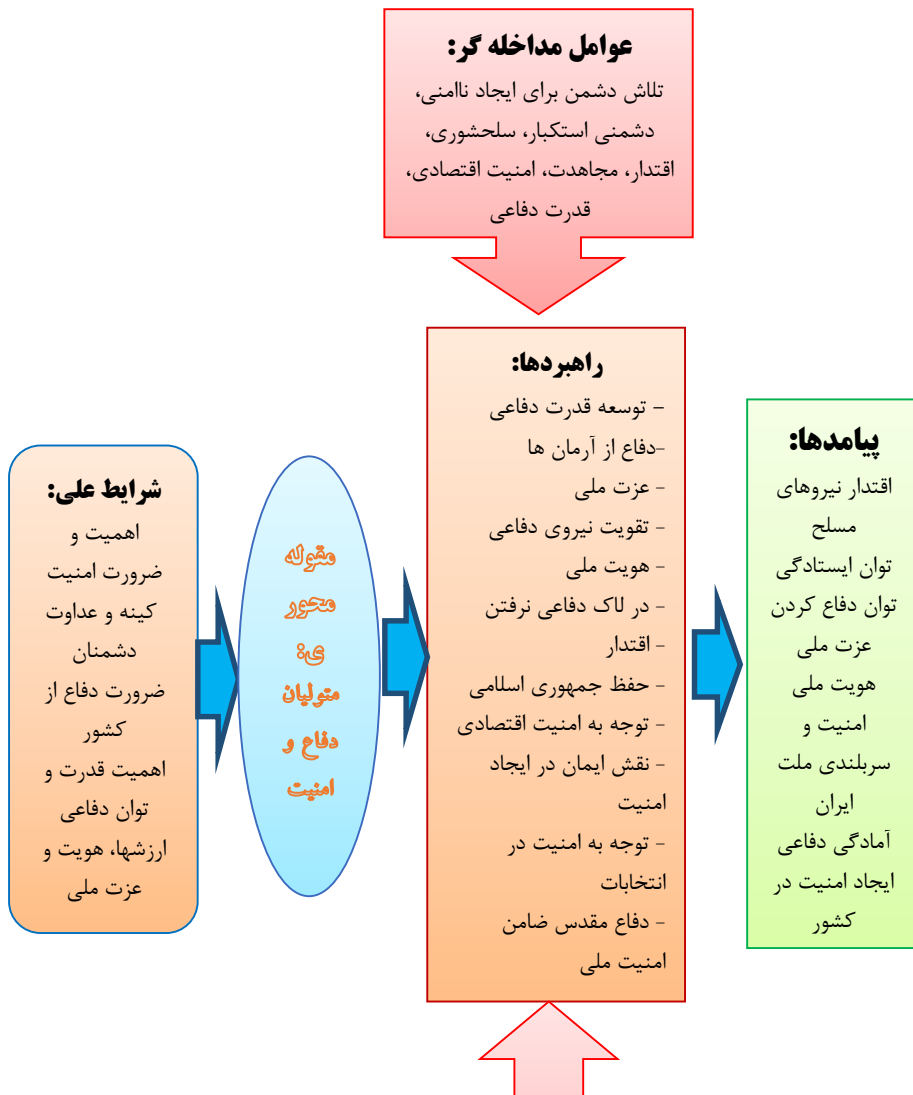
جدول (۴) مقوله راهبردهای دفاع

تعداد گزاره	مؤلفه	مقوله
۲	هویت ملی	عوامل علی
۲	آمدگی دفاعی	
۱	انقلاب اسلامی	
۱	کینه و عداوت دشمنان	
۱	ارزش‌های نظام اسلامی	
۲	ضرورت دفاع از کشور و مرزها	
۱	جنگ‌طلبی	
۱	امید نداشتن به بیگانگان	
۱	سلطه‌گری	
۱	اهمیت و لزوم قدرت دفاعی	
۱	اهمیت و لزوم توان دفاعی	
۱	ارزش‌ها	
۲	عزت ملی	
۱	اقتدار ملی	
۱	ایستادگی	
۱	دفاع از مظلوم	
۷	اهمیت جایگاه امنیت	

۲۵	اهمیت امنیت	
۲	وجود ناامنی	
۱	ایجاد امنیت (انتظارات مردم)	
۱	امنیت اساس پیشرفت	
۶	اهمیت امنیت ملی	

مرحله سوم، کدگذاری انتخابی

این مرحله برای تفسیر و تبیین الگو و مدل استخراج‌شده صورت گرفته است. در این مرحله بر اساس نتایج دو مرحله کدگذاری قبلی به تولید مدل پرداخته شده است. از این رو در راستای گام سوم در این پژوهش مدل نظام‌مند مستخرج از نرم‌افزار اندیشه‌ی فرمانده معظم کل قوا ارائه گردیده است.

نتیجه‌گیری

اندیشه دفاعی مقام معظم رهبری (حفظه ا...) در دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح چراغ راهی است که اساس منش، شخصیت و رفتار نظامی و چگونگی تأمین امنیت، استواری و گسترش اقتدار دفاعی کشور بوده است و روشن کننده مسیر جهاد و مبارزه با استبداد و استکبار جهانی و بستر ساز حرکت به سمت تمدن نوین اسلامی است. اندیشه‌های دفاعی و راهبردی مقابله با انواع تهدیدات در رویکرد مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بخشی از ضرورت‌های راهبردی ج.ا.ایران برای تأثیرگذاری بر محیط منطقه‌ای محسوب می‌شود. راهبرد دفاعی ایشان را باید به‌عنوان بخشی از نیاز ژئوپلیتیکی و هویتی جمهوری اسلامی ایران برای کنترل و مقابله با تهدیدات دانست. مقابله با تهدیدات دشمنان منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای نسبت به انقلاب و نظام اسلامی یکی از آموزه‌های راهبردی اندیشه دفاعی مقام معظم رهبری برای محدودسازی قدرت بازیگرانی است که از قابلیت مؤثر در جهت ایفای نقش در مناطق پیرامونی برخوردارند.

در این میان، پژوهش حاضر در راستای تدوین نظام‌مند منظومه‌ی نگرش‌ها و بینش‌های اندیشه دفاعی فرماندهی معظم کل قوا (مدظله) در دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح صورت گرفته است. در این خصوص با یک سازوکار روشمند در قالب روش نظام‌مند داده بنیاد به خوانش و بررسی بیانات و اندیشه معظم له از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۹ پرداخته شده و تلاش گردیده عصاره بینش ایشان استخراج، کدگذاری و مفهوم‌سازی شود و پس از

دست یافتن به مقوله‌های اصلی و فرعی، الگوی اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله) به‌گونه‌ای "نظام‌مند" و "هدفمند" طراحی گردد. در راستای پاسخ به سه سؤالات پژوهش سه مرحله کدگذاری: (۱) اولیه برای شناسایی کدها و مفاهیم اندیشه‌ی، (۲) کدگذاری محوری برای تعیین مقولات اصلی و فرعی (۳) و درنهایت کدگذاری انتخابی برای ترسیم الگوی «نظام‌مند» اندیشه مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله) در دانشگاه‌های افسری صورت گرفته است. در گام اول پس از کدگذاری اولیه بیانات فرماندهی معظم کل قوا (مدظله)، تعداد ۱۶۰ گزاره شناسایی و احصاء گردید. پس از بازخوانی گزاره‌ها، ۶۶ مفهوم به دست آمد. در راستای گام دوم پژوهش، پس از بازخوانی مفاهیم و کدگذاری محوری ۶ مقوله اصلی شامل: مقوله شرایط علی، مقوله پدیده محوری، مقوله شرایط زمینه‌ای، مقوله شرایط مداخله‌گر، مقوله پیامدها و مقوله راهبردها به دست آمد. در بین مقوله‌های اصلی راهبردها با بیشترین گزاره (۱۶۰ گزاره) از اهمیت بالاتری برخوردار است. در بین مقوله‌های فرعی نیز مقوله "دفاع ملی و مردمی" با ۶۲ گزاره اهمیت و توجه بیشتری در اندیشه فرماندهی معظم کل (مدظله) قوا دارد. در بین مفاهیم نیز مفهوم "اهمیت امنیت" با ۲۵ گزاره از اهمیت و تأکید بیشتری در اندیشه دفاعی فرماندهی معظم کل قوا برخوردار است. در انتها در راستای هدف اصلی پژوهش مدل نظام‌مند اندیشه دفاعی فرماندهی معظم (مدظله) ترسیم و ارائه گردید.

پیشنهاد‌های کاربردی:

- ۱- آگاهی دادن به دانشجویان جوان در دانشگاه‌های نیروهای مسلح به منظور تحقق دفاع همه‌جانبه در کشور
- ۲- تلاش در جهت شکل‌گیری نظام تربیتی هوشمندانه در دانشگاه‌های نیروهای مسلح با رویکرد جوان‌گرایی در عرصه‌های نظامی-دفاعی برای دفاع از کیان و شرف کشور
- ۳- توسعه گفتمان مبارزه با صهیونیسم و دفاع از آرمان فلسطین در دانشگاه‌های نیروهای مسلح

۴- توجه به همیشگی بودن تهدید نرم، جنگ تبلیغاتی و تداوم دشمنی استکبار و ضرورت آمادگی در برابر آن و کمک به آگاهی سواد رسانه‌ای دانشجویان دانشگاه‌های نیروهای مسلح، با استفاده از ظرفیت‌های قدرت نرم و هوشمند

منابع

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) (سید علی)، بیانات از سال‌های ۱۳۶۸ الی ۱۳۹۹. قابل دسترسی در:

[www. Khamenei.ir](http://www.Khamenei.ir)

بوزان، باری و دیگران (۱۳۸۶) "چارچوبی تازه برای تحلیل امنیت"، ترجمه: علیرضا طیب، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.

جعفری، سید اصغر، متقی، ابراهیم، حسین‌خانی، نورالله، قربانی، سعید، لطفی مرزناکی، رحمان (۱۳۹۵) "درآمدی بر دفاع در اندیشه امام خامنه‌ای مدظله‌العالی"، تهران: انتشارات دفاع.

جمشیدی، محمدحسین (۱۳۸۳)، مبانی و تاریخ اندیشه نظامی در جهان، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران (دوره عالی جنگ).

دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۵)، "لغت‌نامه دهخدا"، جلد اول، تهران: انتشارات امیرکبیر.

ریعی، علی (۱۳۸۷)، مقدمه‌ای بر امنیت ملی در جهان سوم، تهران، انتشارات وزارت امور خارجه.

رشید زاده، فتح‌الله (۱۳۹۳) "تبیین فرازهای از اندیشه‌های نظامی_ دفاعی فرماندهی معظم کل قوا"، تهران: انتشارات دانشگاه امام علی (ع).

رشید، غلامعلی، حیدری، کیومرث، کبیری، ابوالحسن، مهدوی، علی، سعادت ارکان نجد، محمود (۱۳۹۶) "تدوین راهبردهای نظامی دفاع همه‌جانبه در برابر جنگ احتمالی آینده"، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، سال پانزدهم، شماره ۷۰.

سبحانی فر، محمدجواد، نوروزی، روح‌الله (۱۳۹۱) "از تهاجم فرهنگی تا جنگ نرم و راه‌کارهای مقابله با آن از منظر مقام معظم رهبری"، فصلنامه پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی، شماره ۵.

عبدالحسین زاده، شراره (۱۳۹۷) "نظم و آشوب: الگوی ایران در شکل‌دهی به نظم نوین منطقه‌ای و بین‌المللی"، تهران: انتشارات اندیشه‌سازان نور.

عصاریان نژاد، حسین (۱۳۹۱) "نقد برشی بر ادبیات غیربومی دفاع ملی، دفاع همه‌جانبه"، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.

عبداله‌خانی، علی (۱۳۹۲) "نظریه‌های امنیت"، تهران: موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر.

عراقچی، سید عباس، محمدپور شاهکلائی، سعید، رحمانی، محمد علی (۱۳۹۹) "راهبردهای سیاسی دفاع همه‌جانبه در جنگ احتمالی آینده"، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، سال هجدهم، شماره ۷۹.

قاسمی، علی، بارین چهاربخش، ویکتور (۱۳۹۰) "ارزیابی حق دفاع مشروع در حقوق بین‌الملل معاصر"، فصلنامه دیدگاه‌های حقوقی، سال ۷، شماره ۲.

کوه‌کن باقری، علیرضا، باقری، سامیه (۱۳۹۴) "زمینه‌های شکل‌گیری گروه داعش در آسیای مرکزی"، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، سال ۵، شماره ۳.

کیانی، سورنا (۱۳۹۷) "الگوی راهبردی دفاع همه‌جانبه از منظر قرآن کریم"، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.

مراد پیری، هادی (۱۳۹۵) "تبیین اصول و مؤلفه‌های الگوی دفاعی - امنیتی جمهوری اسلامی ایران از دیدگاه اسلام (با تأکید بر نظرات و بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی))"، سومین همایش تبیین اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) دانشگاه مالک اشتر.

مصطفی، خراسانی، مهدی، زکی پور (۱۳۹۶) "بررسی اندیشه‌های دفاعی مقام معظم رهبری در خصوص نیروهای مسلح"، دومین کنفرانس بین‌المللی مطالعات اجتماعی فرهنگی و پژوهش دینی.

Bozeman, B. ۲۰۰۰, "Technology transfer and public policy: a review of research and theory" Research Policy Vol. ۲۹ (۵-۴): ۵۵-۶۲۷.

Mattis, Jim (2018), Summary of the 2018 National Defense Strategy: <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>

MINDEF (2004), Factsheet - About Total Defense: [https://www.nas.gov.sg / archivesonline/data/pdfdoc/MINDEF_20040207001_2/MINDEF_20040207003.pdf](https://www.nas.gov.sg/archivesonline/data/pdfdoc/MINDEF_20040207001_2/MINDEF_20040207003.pdf)